Örgütler Neden Benzeşir ve/veya Farklılaşır? Türkiye'deki Kamu Yönetimi Lisans Bölümleri Üzerine Bir İnceleme*

Metin ÖZKARAL**

Öz

Kurumsal kuram, örgütlerin, kurumsal çevre baskıları nedeniyle birbirlerine zaman içerisinde benzeştiğini iddia etmektedir. Kurumsal kurama göre, örgütler, meşruiyet sağlamak ve belirsizliği gidermek adına kurumsal çevreden gelen baskılara uyum sağlayıp eş biçimli hale gelirler. Örgütsel alan içerisinde kurumlardan oluşan çevreyi; yasalar, meslekî kalıplar, belirsizliği gidermeye yönelik meşruiyet davranışları ve model olarak görülen büyük örgütler oluşturmaktadır. Kurumsal baskıya verilen yanıtlar bazen benzeşmeden farklı olabilir. Örgütler, kurumsal çevreden gelen baskılara farklı tepkiler göstererek; baskı sahipleriyle uzlaşabilir, onlardan kaçınabilir, onları reddedebilir veya dönüştürebilir. Bu çalışmada, Türkiye'deki kamu yönetimi lisans bölümlerinin kurumsal çevrelerinden gelen baskılara verdikleri tepkiler incelenmiştir. Çalışma sonuçları göstermiştir ki, Türkiye'deki kamu yönetimi lisans bölümleri, model örgütler aracılığıyla, devlet eliyle ve yasal zorunluluklar nedeniyle eş biçimli hale gelirken, Batılı öğretim modellerinden oluşan kurumsal mantıkları aracılığıyla melez ve çoğulcu bir görüntü sergilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgüt Kuramları, Kurumsal Kuram, Kamu Yönetimi, Yükseköğretim, Eş Biçimlilik.

Why do Organizations Resemble or/and Be Different? A Research on Public Administration Undergraduate Programmes in Turkey

Abstract

The institutional theory claims that organizations are getting similar to each other over time due to the pressures of the institutional environment. According to institutional theory, organizations become uniform to adapt to the pressures coming from the institutional environment in order to provide legitimacy and eliminate

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)
Geliş/Received: 20.07.2018
Kabul/Accepted: 30.09.2018
DOI: http://dx.doi.org/10.17336/igusbd.431020

* Bu çalışma, 2016 yılında, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı'nda, Prof. Dr. Nail Öztaş danışmanlığında hazırlanan ve yazar Metin Özkaral'a ait "Örgütler Arası Eş biçimlilik ve Çeşitlilik: Türkiye'de Kamu Yönetimi Bölümleri Üzerine Bir İnceleme" isimli doktora tezinin teorik çerçevesinin ve bulgularının derlenmiş ve özetlenmiş halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, Karabük, Türkiye,
E-posta: metinozkaral@hotmail.com ORCID ID https://orcid.org/0000-0002-3209-7260

uncertainty. Legislations, professional patterns, legitimacy behaviors to eliminate uncertainty and model large organizations constitutes the environment formed by the institutions within the organizational field. Responses to institutional pressure can sometimes be different from affinity. The organizations can show different reactions to the pressures coming from the institutional environment; it can be compromise, avoid, refuse or transform them. In this study, the responses to pressures coming from institutional environment of the public administration degree programs in Turkey were examined. The study results showed that the public administration undergraduate programs in Turkey are becoming uniform by model organizations and government and due to legal obligations, also they are differentiated through their institutional logic of Western teaching models and demonstrating hybrid and pluralistic image.

Keywords: Organization Theories, Institutional Theory, Public Administration, Higher Education, Isomorphism.

1. Kuramsal Zemin

Kurumsal kuramın özünde *kurum* kavramı yer alır. Türkçede "kurmak" fiilinden türeyen kurum kelimesi, bir şeyleri düzenli, devamlı ve kurallara uygun bir şekilde yapma yolları anlamına gelmektedir (Türkkahraman, 2009, s. 26). Kurum, *"kuruluş, müessese, tesis"* olarak; sosyal bir birim olarak "*evlilik, aile, ortaklık, mülkiyet gibi insanlar tarafından oluşturulan şey, müessese*" biçiminde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, s. 935). İnsanlar önce ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir eylemde bulunurlar, eylemler tekrarlanır, bu eylemler alışkanlığa dönüşür, alışkanlıklar zamanla adet halini alır. Bu adetler kurallaştırılır, nihayet bu kurallar kurumlaşır. Bir kurum olarak ailenin işlevi, üreme ve çocukların bakımıdır. Kurum olarak ekonomi, mal ve hizmetlerin üretimi ve dağıtımını kapsar. Kurum olarak siyaset, vatandaşların güvenliğini ve refahını ele almaktadır. Eğitim kurumu ise bilimsel ve kültürel bilginin yeni kuşaklara geçmesini sağlamaktadır. Kurumlar, insanların sosyal yaşamda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmak için kullandıkları az veya çok standart hale gelmiş çözüm yollarıdır (Çakar ve Danışman, 2012, s. 251).

Kurumsal kuram, örgütlerin kurumsal çevreyle ilişkilerine odaklanan çalışma, fikir ve analizlerden oluşmaktadır. Kurumsal kuram, temelde, örgütlerin teknik çevrelerinden değil kurumsal çevrelerinden etkilendiğini iddia etmektedir. Örgütlerin çevrelerinden meşruiyet sağlamak için kurumsal çevreyle ilişkileri sonucunda benzeşme yoluna gittiklerini; zorlayıcı, öykünmeci veya mesleki profesyonelleşme yollarıyla birbirlerine benzediklerini iddia etmektedir. Örgüt ve yönetim alanında kurumsalcılık, örgütlerin, kurumsal çevrelerindeki olgular tarafından kurgulandıklarını ve onlara benzeme eğilimi gösterdiklerini ve biçimsel örgütlerin karşılıklı bağımlılıklar yoluyla kurumsal çevrelerine uyumlu hale geldiklerini öne süren bir kuramdır (Meyer ve Rowan, 1977, s. 346). Diğer örgüt kuramları, örgütleri açıklamaya çalışırken, kurumsal kuram örgütleri hem anlamaya hem de açıklamaya çalışmaktadır. "Örgütler neden birbirlerine bu kadar benzerler?" sorusu, kurumsal kuramın temel araştırma sorusudur (Özen, 2007, s. 238).

Kuram, 1980'nin ilk yarısında, DiMaggio ve Powell'ın çalışmalarıyla daha da popülerlik kazanmıştır (Polat ve Seymen, 2006: 225). Powell ve DiMaggio'nun (1991) derlediği *"turuncu kitap"*[1], kurumsal kuramın asıl kimliğini bulmasını sağlamıştır. 15 ayrı makaleden oluşan kitapta, en baştan kitabın yayımlandığı güne kadar yayımlanmış temel kurumsalcı örgüt çalışmaları derlenmiştir. Kitapta, konuya ilişkin yeni ve ilk defa basılan eserler de vardır. DiMaggio ve Powell, bu kitabın önsözünde, yeni kurumsalcılık kapsamında; yasal düzenlemeleri, meslek kuruluşları ve normatif baskılar yoluyla örgüt yapıları, stratejileri, faaliyetleri ve rutin iş yapma biçimleri birbirine benzer hale gelen örgütleri açıklamaya çalışmışlardır. Ayrıca yazarlar, çevreye uyumun, örgütler için önemli sonuçlar doğurduğunu da ifade etmişlerdir. Söz konusu "turuncu" kitaptan sonra, ilk dönem çalışmalar, kurumsal kuram veya eski kurumsal kuram olarak anılmaktadır. Sonraları ortaya çıkan görüşler ise yeni kurumsal kuram olarak ifade edilmektedir.[2]

Kurumsal kuramın örgütler dünyasına ilişkin benzeşme süreçlerine dönük ortaya attığı görüşlerde bazı önemli kavramlar vardır. Bunlar*; meşruiyet, kurumsal çevre, eş biçimlilik, kurumsal baskılara verilen diğer çeşitli tepkiler, kurumsal mantık ve kurumsal girişimci* şeklinde sıralanabilir.

Kurumsal kuramın örgüt çalışmalarına sağladığı en önemli katkılardan birisi, *meşruiyet* kavramıdır. Kurumsal kurama göre, örgütlerin kurumlara uymalarının nedeni, bu uyumun onları toplumsal olarak kabul edilebilir ve/veya meşru kıldığıdır. Bu meşruiyet, örgütlerin hayatta kalması için gerekli kaynakların sağlanmasını kolaylaştırmaktadır. Meşruiyet sadece yasalara uygunluk demek değildir. Bir örgütsel davranış yasalara uygun olduğu halde çeşitli toplumsal kesimler tarafından meşru görülmeyebilir. Bir örgütün eylemlerinin meşruluğu, bulunduğu toplumsal alandaki normlara, inançlara, değerlere ve kurallara uygun olma derecesidir (Suchman, 1995, s. 575).

Kurumsal kuram, örgütlerin yapı ve süreçlerinin teknik çevreden ziyade *kurumsal çevrenin* özelliklerine göre şekillendiğini savunmaktadır. Kurumsal kuram, çevreyi, örgütün dışında nesnel ve teknik bir çevre olarak değil, örgütlerin hem etkilediği hem de etkilendiği, sosyal olarak inşa edilmiş kurumsal bir çevre olarak tanımlar. Kurumsal çevrede örgütler ekonomik verimlilik çıktılarına göre değil, yapı ve süreçlerinin toplumsal olarak kabul görmesine göre değerlendirilirler (Özen, 2007: 268-269; Çakar ve Danışman, 2012: 242). Aynı kurumsal çevre içinde faaliyet gösteren örgütler, içinde yaşadıkları kurumsal çevrenin değerlerini belirli ölçüde benzer şekilde yansıtan ve çeşitli açılardan ortak özellikler taşıyan yapısal ve davranışsal uygulamalar gerçekleştirebilecektir. Bu durum, zamanla, birbirine benzer örgütler oluşacaktır. DiMaggio ve Powell (1983), bu durumu *kurumsal eş biçimlilik* kavramı ile açıklamaktadır. Örgütsel alanda örgütlerin eş biçimli hâle gelmesi,

[1] Powell ve DiMaggio, P. J. (1991). (Der.) *The new ınstitutionalism ın organizational analysis*, Chicago: University of Chicago Press.

[2] Bu çalışmadanın bundan sonraki bölümlerde, her iki yaklaşımı da kapsaması için "kurumsal kuram" ifadesi kullanılmıştır.

zorlayıcı, öykünmeci ve normatif mekanizmalarla gerçekleşmektedir (DiMaggio ve Powell, 1983, s. 155).

Zorlayıcı eş biçimlilik, örgütlere, bağımlı oldukları başka örgütler veya içinde yaşadıkları toplumdaki kültürel beklentiler tarafından uygulanan formel veya enformel baskılardan kaynaklanmaktadır. Bu tür eş biçimliliğin kökeninde, kısaca, siyasal baskılar, yasal kurallar ve devlet uygulamaları yer almaktadır. Örgütler devletin zorunlu kıldığı yasayla belirlenmiş uygulamaları benimseyerek eş biçimli hale gelmektedir (Çakar ve Danışman, 2012, s. 255). Ortak kanuni bir çevrenin varlığı, kurumların tavır ve yapılarını birçok yönden etkilemektedir. Meyer ve Rowan (1977, s. 352), devletlerin toplumsal hayat içerisindeki hâkimiyetlerini genişlettikleri sürece, örgütsel yapıların, devlet tarafından yasallaştırılmış kuralları yansıtacağını savunmuştur.

Öte yandan, kurumsal eş biçimliliğin tamamı zorlayıcı otoriteden türememektedir. Belirsizlik unsurları, örgütler için *öykünmeciliğin* önünü açmaktadır. Örgütsel süreçler iyi şekilde anlaşılmadığında, amaçlar belirsiz olduğunda veya çevrede sembolik bir belirsizlik hâkim olduğunda, örgütler, başka örgütleri model haline getirebilmektedir. Model kabul edilen örgütün uygulamalarını taklit etmek belirsizliği gidermeye yaramaktadır (Dimaggio ve Powell, 1983, s. 150-152).

Örgütsel değişimin üçüncü kaynağı ise *mesleki profesyonelleşme* olgusundan türemektedir (Dimaggio ve Powell, 1983, s. 152-153). Örgütten örgüte dolaşan insanların yetiştirilmesi ve örgütleri birbirine benzetmesi, profesyonelleşme yoluyla gerçekleşen normatif eş biçimliliği doğurur (Erel, 2002, s. 261). Profesyonelleşme, bir mesleğin mensuplarının mesleki özerklik sağlamak amacıyla iş koşullarını ve iş görme yöntemlerini belirlemeleridir. Profesyonelleşme eğitim ve profesyonel kurumlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Örneğin, meslek odaları, mesleklerin icrasında belirli standartlar getirmekte ve bu odalara üye olanlar benzer anlayışları ve iş yapma biçimlerini örgütlere taşıdıklarından dolayı eş biçimlilik oluşmaktadır (Çakar ve Danışman, 2012, s. 256). Profesyonelleşmenin iki özelliği eş biçimlilik için önemli birer kaynak olma niteliğini taşımaktadır. Bunlardan biri resmi eğitim ve onaylamanın, üniversite uzmanları tarafından geliştirilen kavramsal bir temele dayanarak; diğeri ise örgütleri kapsayan ve yeni modellerin hızlıca yayılmasına sebep olan profesyonel ağların gelişim ve detaylandırılmasıdır. Üniversiteler ve profesyonel eğitim kurumları, profesyonel yöneticiler ve çalışanları arasındaki örgütsel normların gelişimi açısından önemli merkezler olma özelliğini taşımaktadır (Dimaggio ve Powell, 1983, s. 150-151).

Zamanla anlaşılmıştır ki, örgütler kurumsal çevrelerinden gelen baskılara her zaman *uyum göstermezler*. Yeni uygulamaların yayıldıkça standart modeller hâline gelmediği, aksine bulanıklaştığı ve çeşitlendiği ileri sürülmektedir. Oliver (1991, s. 145-150), kurumsal baskılar karşısında örgütlerin beş temel strateji izleyebileceğini belirtmektedir: *uyma, uzlaşma, kaçınma, karşı koyma, manipüle etme*. Bu tepkisel çeşitlilik, örgütlerin sahip olduğu kurumsal mantıklardan kaynaklanmaktadır. *Kurumsal mantık* kavramı ilk olarak Friedland ve Alford (1991, s. 232-263) tarafından modern batı toplumlarının kurumlarının içindeki

çelişen uygulama ve inançları açıklamak üzere kullanılmıştır. Örgütler adeta birer hafıza gibi bağlı oldukları kurumsal modellere yani mantıklara bağlılık gösterirler. Farklı örgütler farklı kurumsal mantıkları, menfaatlerini korumak ve sürdürmek için kullanabilirler. Böylece kurumsal yapıyı bu tür çelişkiler neticesinde dönüştürebilirler (Çakar ve Danışman, 2012, s. 256). Thornton ve Occasio (2008), *kurumsal girişimci* kavramına işaret etmektedir. Kurumsal girişimciler, mevcut kurumları muhafaza etmek için örgütlerin bu kurumlara uymasını sağlayacak sosyal mekanizmaları destekler, onarır veya yeniden düzenlerler (Lawrence ve Suddaby, 2006: 230-235). Kurumsal girişimciler, kaynakları kendi çıkarları için kullanarak kurumları üreten, değiştiren ve varlıklarını sağlamlaştıran aktörlerdir. Lawrence ve Suddaby (2006: 230), kurumsal girişimcilerin kurumları etkilemek üzere giriştiği eylemleri kurumsal iş olarak adlandırmaktadır.

Görüldüğü üzere kurumsalcı bakış, örgütler dünyasındaki benzeşme, melezleşme ve farklılaşma süreçlerine ilişkin, örgütleri anlamak ve açıklamak için uzun yıllardır yapılan çalışmalar ve ortaya atılan fikirlerle zengin bir tartışma alanı oluşturmuş ve bilimsel bilgi birikimi sağlamıştır. Örgütleri, rekabete dayalı ve etkililik temelli anlamaya çalışan kuramların yanında, örgütlerin meşruiyet edinme gibi kaygıları olduğunu savunan, daha sosyolojik bir bakış açıklamaya çalışan kurumsal kuram üzerinde en çok çalışılan kuram olmuştur.

2. Kamu Yönetimi Bölümleri Üzerine Bir İnceleme: Kurumsal Çevre Baskılarıyla Benzeşme mi ve/veya Melezleşme mi?

Bu çalışmada, kurumsal kuramın bilgileri ışığında, Türkiye'de öğretim yapan kamu yönetimi lisans bölümlerinin birer örgüt olarak kurumsal çevrelerinden gelen tepkilere verdikleri yanıtlar analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın inceleme alanını, Türkiye sınırları içerisinde bulunan kamu yönetimi lisans bölümleri ve kurumsal çevreleri oluşturmaktadır. Çalışmanın; değişimin ana hatları, benzerliğin temel aktörleri ve modeller aracılığıyla korunan özelliklerin ortaya koyduğu görüntüyü belirlemek ve kamu yönetimi lisans öğretimi açısından, bir anlamda, mevcut durumun resmini çizebilmek açısından faydalı olması beklenmektedir.

2.1. Yöntem

Bu çalışmada, örgüt ve yönetim bilimi alanında ortaya atılmış kurumsal kuramın teorik önermeleri doğrultusunda, birer örgüt olarak, Türkiye'de kamu yönetimi öğretimi veren lisans bölümlerinin kurumsal çevrelerinden gelen baskılara karşı verdikleri yanıtlar irdelenmiştir. Evrenin tümünü yansıtan özelliklerin bulunması ve yeterli sayıda örneğin yer almasına özen gösterilmiştir. Bu nedenlerle, Türkiye'de lisans öğretimi yapan tüm "kamu yönetimi" ile "siyaset bilimi ve kamu yönetimi" bölümleri çalışmada yer almaktadır. Türkiye'de ÖSYM 2015 yılı tercih kılavuzuna göre "kamu yönetimi"

ile "siyaset bilimi ve kamu yönetimi" adı altında lisans öğretimi yapan bölüm sayısı toplam 187 adettir. Tutarlı ve güncel olması nedeniyle henüz mezun vermemiş bölümler kapsam dışında tutulmuştur. Aynı bölüm içerisindeki ikinci öğretim programlar, Vakıf üniversiteleri içerisindeki aynı bölümde yer alan ancak farklı burs kriterlerine göre açılan programlar, yurtdışında yer alan programlar çıkartılmıştır (Kıbrıs, Uluslararası Balkan Üni. vb.). "Siyaset bilimi" veya "siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler" bölümleri ve farklı bir öğretim yöntemine sahip olduğu için uzaktan eğitim programları ile açık öğretim programı çıkarılmıştır. Yukarıdaki unsurlar dışında yer alan tüm programlar çalışmaya dâhil edilmiştir. Henüz mezun vermemiş programları tespit edebilmek için 2010 yılı ÖSYM tercih kılavuzu referans alınmıştır. Bu dönemde isim değişikliği yapan programlar güncel isimleriyle çalışmaya dâhil edilmişlerdir. Aradan geçen dönemde kapanan herhangi bir bölüm bulunmamaktadır. Sonuç olarak, Türkiye sınırları içerisinde, yüz yüze 4 yıllık öğretim faaliyetinde bulunan ve mezun vermiş tüm programlar çalışmanın kapsamı dâhilindedir. Böylelikle, araştırmada toplam 5 vakıf üniversitesi ve 43 devlet üniversitesindeki bölümler yer almaktadır.

Yöntem olarak, Behlül Üsdiken'in "*Plurality in Institutional Environments And Educational Content: The Undergraduate Business Degree In Turkey*" isimli çalışması rehber kabul edilmiştir.[3] Üsdiken, daha önce de anılan çalışmasında (2003), işletme bölümlerinin çeşitliliği ve benzerliğini incelerken Batılı eğitim modellerinin etkisini kurumsal mantık olarak belirlemiş ve bu durumu ölçmek istemiştir. Buna göre Üsdiken, çalışmasında, Kıta Avrupası eğitim modeli olarak tanımladığı yapının, uzmanlaşmaya yönelik, mesleki yeterliliği önemseyen, zorunlu ve yoğun ders programına, bitirme tezine, anabilim dalı bölünmeye daha yatkın özellikler taşıdığını ifade etmektedir. Yine aynı çalışmada, Amerikan eğitim modelinin ise daha çok genel felsefi eğitime yatkın olduğunu, temel bilim derslerinin yoğun olduğu ancak toplamda az ders ve yoğun olmayan yapıları içerdiği gösterilmektedir. Üsdiken'in çalışmasının rehberliğinde, bu çalışmanın konusunu oluşturan kamu yönetimi bilimi alanına ve güncel durumlara yönelik eklemeler yapılmıştır.

İlk olarak, kamu yönetimi özelinde, öykünülen model örgütlerin temel özellikleri bağlamında, Avrupa temelli hukuk ve siyaset yaklaşımı ile Amerikancı etkililik anlayışlarına yönelik tartışma çalışmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca, güncel bir gelişme olarak, programlar üzerinde etkisi giderek artan Bologna Süreci de çalışma kapsamına alınmıştır. Son olarak, bir zorlayıcı eş biçimlilik aracı olarak YÖK'ün baskısı da incelenmeye eklenmiştir. Böylelikle çalışmanın temel inceleme başlıkları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda; "*temel bilim dersleri ve uzmanlaşma dersleri, etkililik dersleri, siyaset ve hukuk dersleri, genel ders yoğunluğu, seçmeli ve zorunlu ders oranları, öğretim dili, bitirme tezi,*

[3] Üsdiken, B. (2003). P*lurality in institutional environments and educational content: the undergraduate business degree in Turkey*. In R.P. Amdam, R. Kvalshaugen and E. Larsen (Eds.), *Inside the business schools: the content of european business education.* Liber: Copenhagen Business School Press, pp. 87-109.

kürsüleşme, YÖK ve Bologna Süreci" değişkenleri üzerinden bölümler arasındaki benzeşme süreçleri ve diğer tepkiler üzerine bir inceleme yapılmıştır.

Çalışmanın inceleme nesnesini oluşturan lisans bölümlerini ve inceleme başlıklarını netleştirdikten sonraki aşama, bu lisans bölümlerinin anlamlı bir şekilde sınıflandırılması olmuştur. İlk olarak, söz konusu lisans bölümleri temel bir tarihi sürece göre tasnif edilmiştir. Bu tarihi dönüm noktası, Yükseköğretim Kurulunun kurulduğu yıl olan 1981 yılıdır. 1981 yılında kurulan Yükseköğretim Kurulu ve programlara zorunlu tuttuğu program çalışma açısından anlamlı bir dönüm noktasını ifade etmektedir. Böylelikle, ilk tasnif, 1981 öncesi ve sonrası kurulan programlar şeklinde olmuştur. Söz konusu ayrı tarihsel ayrıma tabi olan bölümler de kendi aralarında da ikiye ayrılmıştır. 1981 öncesi kurulan lisans bölümleri, kuruluş süreçleri ve ait oldukları kurumsal modellere göre Klasik Avrupa modeli ve Amerikan modeline göre kurulan üniversitelerdeki bölümler şeklinde ikiye ayrılmıştır. 1981 sonrası kurulan bölümler ise devlet ve vakıf üniversiteleri olarak tasnif edilmiştir. Hem kurumsal mantıkları hem de amaçlarının farklı olması nedeniyle bu tasnifleme çalışma açısından anlamlı bir bölümlenme olmaktadır.

Böylelikle, tasniflemede, ilk grup, 1981 öncesi kurulan, klasik üniversiteler olarak adlandırılan ve ayrıca Fransız ve Alman geleneklerinin bir karışımı olan Kıta Avrupası (uygulamaya dönük) üniversitelerine benzer biçimde kurulan üniversitelerdeki programlardan oluşmaktadır (Üsdiken, 2003, s. 15). Çalışma kapsamında bu üniversiteler, önceleri Ankara Ticari ve İktisadi ilimler Akademisi olan Gazi Üniversitesi, önceleri İstanbul Ticari ve İktisadi ilimler Akademisi olan Marmara Üniversitesi, İstanbul Siyasal ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültelerini içeren İstanbul ve Ankara Üniversiteleridir.

İkinci inceleme grubunu ise Amerikancı (liberal) modelli kurulan Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) oluşturmaktadır. Yükseköğretim alanına ODTÜ'nün 1957'de kuruluşuyla yeni tip bir üniversite girmiştir. Bu değişimi, Türkiye ile 1950'li yıllarda gelişen siyasi ve iktisadi ilişkileri nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) sağlamıştır. ODTÜ'yü farklı kılan en başta örgütlenme şeklidir. Amerikan üniversiteleri örnek alınarak kurulan yönetim düzeni bir yana, ODTÜ'nün Türkiye için yeni bir üniversite tipi teşkil etmesinin başka yönleri de vardır. Bunlardan belki de en önemlisi, o sıralarda var olan bütün yükseköğretim kuruluşlarından farklı olarak öğretimin tümüyle İngilizce yürütülmesidir. Öğretime ilişkin, yine öncesinde hiç olmayan diğer bir uygulamayı da örnek alınan Amerikan üniversiteleri gibi, lisans ile yüksek lisans eğitiminin ayrıştırılarak ayrı kademeler haline getirilmesi teşkil etmiştir (Üsdiken, 2003, s. 79).

Üçüncü grup ise örgütsel biçimlerde tekil biçimli bir yüksek eğitim olgusunun kurulması amacıyla hazırlanan yeni yasayla birlikte 1981 senesinden itibaren kurulan devlet üniversiteleridir. 1981 sonrası kurulan devlet üniversiteleri, Batılı iki temel model karşısında nasıl davrandıklarının tespiti açısından önem arz etmektedir. Belirsizlik karşısındaki tavırları ve yasal otoriteyle ilişkileri kurumsal kuramın tezlerini sınamak açısından önem

taşımaktadır. 1981 sonrası kurulan toplam 38 devlet üniversitesinde kamu yönetimi lisans öğretimi yapılmaktadır.

Son grup ise vakıf üniversitelerinde yer alan lisans bölümlerinden oluşmaktadır. Vakıf üniversiteleri, mütevelli heyeti tarafından yönetilen, özel sektör girişimcileri tarafından yasaya uygun olarak kurulan ve faaliyet gösteren üniversitelerdir. Türkiye'de kamu yönetimi alanında mezun vermiş toplam 5 adet vakıf üniversitesi mevcuttur. Bunlar, Zirve, Yeditepe, Atılım, Bilkent ve Fatih Üniversiteleridir. Tüm vakıf üniversiteleri 1981 sonrası kurulmuştur.

Bu kategorilendirmelerden sonra ortaya çıkan örneklem kümesini oluşturan tablo aşağıdaki gibidir;

ÜNİVERSİTE ADI	**KURULUŞ MODELİ**
Yeditepe Üniversitesi	1981 Sonrası Vakıf
Bilkent Üniversitesi	1981 Sonrası Vakıf
Fatih Üniversitesi	1981 Sonrası Vakıf
Zirve Üniversitesi	1981 Sonrası Vakıf
Atılım Üniversitesi	1981 Sonrası Vakıf
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	Amerikan Modelli
Gazi Üniversitesi	Klasik Avrupa Modelli
İstanbul Üniversitesi	Klasik Avrupa Modelli
Marmara Üniversitesi	Klasik Avrupa Modelli
Ankara Üniversitesi	Klasik Avrupa Modelli
Dokuz Eylül Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Uludağ Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Akdeniz Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Selçuk Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Atatürk Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Abant İzzet Baysal Ün.	1981 Sonrası Devlet
Celal Bayar Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Mersin Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Onsekiz Mart Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Trakya Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Muğla Sıtkı Koçman Ün.	1981 Sonrası Devlet
Süleyman Demirel Ün.	1981 Sonrası Devlet
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Cumhuriyet Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet

ÜNİVERSİTE ADI	KURULUŞ MODELİ
Mustafa Kemal Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Dumlupınar Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Ahi Evran Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Adıyaman Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Sütçü İmam Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Aksaray Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Niğde Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Erzincan Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Hacettepe Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Kocaeli Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Erciyes Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Sakarya Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Pamukkale Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Kırıkkale Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
İnönü Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Balıkesir Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Adnan Menderes Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Kastamonu Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Hitit Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
Bilecik Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet
19 Mayıs Üniversitesi	1981 Sonrası Devlet

Tablo 1. İncelenen kamu yönetimi bölümlerinin sınıflandırılması

Çalışmanın kategorilendirilmesinin anlamlı olup olmadığının tespiti için Kruskal-Walles analizi yapılmıştır. İncelenen başlıklara göre çıkan rakamlar ve sonuçlar, bölümler arası anlamlı bir kategorilendirlendirme yapılmış olduğunu

ortaya koymaktadır.[4] İnceleme kapsamındaki lisans bölümlerinin tümünün internet (web) sayfası vardır. Tümü erişime açıktır (27.12.2015). Müfredata bölümlerin internet sayfalarından ulaşılmıştır. Yine derslerin AKTS kredileri bölümlerin internet sayfaları ve ekte mevcut olan müfredat listelerinde yer almaktadır. Bölümlerle ilgili diğer temel bilgiler ÖSYM kılavuzlarından temin edilmiştir.

Tüm bu tasniflerden sonra, bölümlerin kurumsal çevrelerini analiz ve tespit etmek önemlidir. Kamu yönetimi bölümleri yasal düzenlemeler ve yapısal anlamda Yükseköğretim Kurumu'na (YÖK) bağlıdır. *YÖK*, özellikle ilk dönemlerde, üniversiteler üzerinde devletin ideolojik bir baskı aracı görünümündedir. Kuruluş amacı ve görevleri devlet ideolojisinin yayılması ve korunmasında YÖK'e geniş yetkiler tanımaktadır. 2547 sayılı kanuna göre, YÖK, yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemekle yükümlüdür.

Öte yandan, kamu örgütleri *siyasetin* eylemlerinden bağımsız düşünülemez. Hem siyasetin işleyiş biçimi hem de yapısal konumu, bürokrasi ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'de de temsili demokrasiye dayanan parlamenter sistemin; bürokrasinin oluşumu, davranışları ve yapısı ile ilgili etkisi yüksektir. Türkiye'de siyasetin rotasını yüzyıllardır Batılılaşma ve modernleşme kültürü oluşturmaktadır. Tanzimat döneminde, Osmanlı Devleti'ne doğu sistem ve kurumlarının yerine Avrupa hukuk ve yönetim sistemleri getirilmiştir. Türkiye'nin bugünkü kültür, idare ve hukuk sistemlerinin hemen hepsinin esasları bu devirde oluşturulmuştur (Altunok, 2012: 77). Zamanla gelişen ve büyüyen bu dönüşümde 1940'lı yılların başından günümüze kadar ise Türkiye ile Amerika arasındaki ilişkilerin yoğunlaştığı görülmektedir (Altunok, 2012: 78). Bu bağlamda, Türkiye'de yükseköğretim, *Batı tipi eğitim modellerinin* etkisi altında kalmıştır. Bunlar önceleri Almanya ve Fransa, daha sonraları Amerika temelli modeller olarak ifade edilebilir. Bu durum kamu yönetimi öğretimi alanına da yansımıştır. Üsdiken ve Çetin'in de ifade ettiği üzere (1999: 50-51), bir yandan II. Dünya Savaşı öncesinde Kıta Avrupası'nda olduğu gibi Türkiye'de egemen olan yönetime hukuki yaklaşım ile yönetimin hukuk dışı teknik yönlerini vurgulayan Anglo-Amerikan yönetim yaklaşımı arasındaki etkileşim, diğer yandan Batılı ülkelerden ithal edilen kurumsal yapı ve programların kökleri, Osmanlı dönemine giden mevcut yapı ve programların yerini almaya başlayınca, Türkiye'de bu alanda melez bir kurumsallaşma ve öğretim modelinin doğmasına yol açmıştır. Bu bağlamda,

Test Statistics[a,b]

	Siyaset	Hukuk	Isletme	Yönetim	Iktisat	Maliye	Kent	Diger	rtak Zorun	ontenjar	aban Pua	emel Bilir	zmanlasm	ers Sayis	Zorunlu ers AKTS
Chi-Squa	13.517	3.958	14.980	2.368	4.224	7.653	10.328	3.206	.082	13.571	21.005	8.018	4.059	13.738	3.206
df	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Asymp. S	.004	.266	.002	.500	.238	.054	.016	.361	.994	.004	.000	.046	.255	.003	.361

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Üniversite Tipi

4

Avrupa temelli ve Amerika modelli üniversite öğretim modelleri, Türkiye'de kamu yönetimi bölümlerinin adeta birer hafızası gibi işleyen kurumsal mantıklarını oluşturmaktadır.

Yine bu kapsamda ele alınabilecek bir diğer husus da yasal yollarla bağlı olunan Avrupa Birliği uyum sürecinin yükseköğretim alanına yansıyan *Bologna Süreci*'nin etkisidir. Bologna süreci ve beraberinde getirdiği yenilikler, bölümler arasında da etkili olmaktadır. Bu durum zamanla mesleki bir benzeşmeye yol açmıştır. Teknik bir gereklilikten ziyade meşruiyet sağlama ve kurumsal çevreye uyum sağlama yönleri bulunmaktadır. Henüz zorunlu değilken AKTS etiketi almak için başvuran ve bu hakkı kazanan bölümler olmakla beraber, Bologna Süreci artık aynı zamanda devlet eliyle zorunlu tutulan bir durumu işaret etmektedir.

Tüm bu veriler değerlendirildiğinde, makro ölçekte bakıldığında, bölümlerin kurumsal çevresinin; *devletin Batılılaşma tercihi ve bunun siyasi, toplumsal ve kültürel etkilerinden, kurumsal aktör olarak ise Yükseköğretim Kurumu ve Bologna Süreci*'nden oluştuğu, bununla birlikte, kurumsal mantık ve model olarak ise *Kıta Avrupası ve Amerikan öğretim modelleri* olmak üzere Batılı eğitim modellerinin etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bölümler belirlenip tasniflendikten ve kurumsal çevre aktörleri belirlendikten sonra incelemeye ilişkin bulgular ve veriler üretilmiştir.

2.2. Bulgular: Bölümler Arası Benzeşme Süreçleri

İlk olarak *Batılı öğretim modellerinin* bölümler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Şener (2015, s. 490) Türkiye'de kamu yönetimi öğretiminde 3 temel yaklaşım bulunduğunu ifade etmektedir. Bunlar, evrensel (liberal), girişimci ve teknik bakış açılarıdır. Evrensel/liberal[5] yaklaşım, özel ve kamu yönelimi fark etmeksizin yönetimin evrensel olduğunu öne sürmektedir. Evrensellikten kastedilen esas olarak kamu yönetiminin sosyal bilimlerin bir parçası olduğuyla ilgilidir. Herhangi bir sosyal bilimler öğrencisinin sahip olduğu temel çerçeveye kamu yönetimi öğrencisinin de sahip olması gerektiği, uzmanlık bilgisinin ancak bu genel çerçeve üzerine ve sonradan inşa edilmesi fikrine dayanır. Böyle bir eğilim düzleminde idari teşkilat ürerinde uzmanlaşmaktan söz edilemez. Devlet, bir bütün olarak iç ve dış ilişkiler toplamıyla ele alınır, ancak bunun dışında devlet-dışı aktörler de önem kazanır. Kamu yönetimi bu durumda siyasal ve daha geniş bir içerik de kazanarak, bir anlamda "kamu yönetişimi" perspektifi ortaya çıkmaktadır. Birçok yönüyle girişimci bakış ile benzerlik içerisindedir. Girişimci bakış ise işletmecilik değerlerini de içermektedir. Bunlar arasında en önemlileri verimlilik, etkililik, tasarruf ve girişimciliktir. Özellikle vakıf üniversiteleri açısından takip

[5] Liberal veya özgür sanatlar eski dönemde gramer ve mantık dersleri ile başlayıp daha sonra aritmetik, geometri, müzik ve astronomiyi de içeren, erdem sahibi, etik ilkeleri olan ve genel kültür sahibi yurttaşlar oluşturma hedefine işaret etmektedir. Günümüzde ise sosyal ve beşerî bilimleri içeren, uzmanlaştırmadan ziyade genel bilgi vermeyi ve disiplinler arası çalışma imkânı vermeyi hedefleyen sisteme adını vermektedir (Haidar; 2004'ten aktaran; Şener, 2015: 491).

edilebilecek bir strateji olarak görülmelidir. Bu bağlamda üniversiteler rekabetçi gücünü artırmak amacıyla stratejisini seçer. Liberal yaklaşımda olduğu gibi üniversitelerin, sanayi ve sivil toplum kuruluştan ile iş birlikleri özel önem kazanır. Hedef istihdam sadece kamu yönetimi değil, ulusal ve uluslararası tüm sektörlerdir (Şener, 2015, s. 490-491). Uzmanlığa dönük teknik yaklaşım ise daha çok devlet üniversiteleri için düşünülebilir. Bu yaklaşım içerisinde devlet üniversitelerinin birincil amaçları kamu görevlisi yetiştirmek olarak görülebilir. Kamu yönetimi öğretiminde ön plana çıkarılan değerlerin klasik kamu yönetimi değerleri olması beklenir; yasallık, tarafsızlık ve liyakat gibi. Bu stratejiyi benimseyen üniversitelerin kendisini araştırmadan ziyade eğitim üniversiteleri olarak konumlandırması beklenebilir. Evrensel yaklaşımın tersine esas amacı, işe girdikten sonra değil işe girmeden önce gerekli uzmanlık bilgisinin verilmesidir. Bu nedenle bölümdeki teorik bilginin dışında kamu kurumlarında pratik bilgi edinme yolları da yer almaktadır (Şener, 2015,s. 490-491).

Bu çalışmada, İngiltere'ye ait kabul edilen evrenselci/liberal yaklaşım ile Amerikancı girişimci yaklaşımları, taşıdıkları benzer özellikler nedeniyle Anglo-Amerikan gelenek olarak ele alınmıştır. Kıta Avrupası yaklaşımı da teknik uzmanlığa dayalı yaklaşımı ifade etmektedir. O halde, Batılı öğretim modelleri arasında temel bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. İncelemenin temel ölçekleri olarak ele alınan bu farklılıklar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

	Kıta Avrupası Anlayışı	**Anglo-Amerikan Anlayışı**
Gelenek	Hukuk, Siyaset ve İdare	İşletme ve Kamu Politikası
Derslerin Niteliği	Teknik – Uzmanlaşmaya Yönelik	Temel Bilim Dersleri (Liberal Arts)
Hukuk	Yoğun	Az
Yönetim Felsefesi	İdare (Administration)	İşletme (Management)
Bitirme Tezi	Var	Yok
Zorunlu Ders	Çok	Az
Seçmeli Ders	Az	Çok
Dil	Fransızca – Almanca	İngilizce
Staj	Var	Yok
Toplam Ders Yükü	Fazla	Düşük
Anabilim Dalı	Yaygın	Yok

Tablo 2. Kamu yönetimi öğretimi yaklaşımlarının özellikleri

Avrupa ve Amerikan öğretim modellerinde temel farklardan birisi *uzmanlaşmaya* bakış açısından kaynaklanmaktadır (Üsdiken, 2003, s. 38-40). Bu aşamada, ilk olarak, kamu yönetimi bölümlerinin "liberal arts"a (temel bilim derslerine) ve karşıtı sayılabilecek temel derslere ne kadar yer verdikleri incelenmiştir. Yani sosyal bilimler, matematik, insan bilimleri ve doğa bilimleri ile ilgili temel derslerin, bölüm müfredatlarında ne kadar yer aldıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda, temel bilim dersleri olarak; matematik, istatistik, sosyoloji, üniversite hayatı, uygarlık tarihi, insan hakları vb. dersler kabul edilmiştir. Uzmanlaşma dersleri ise daha çok Avrupa tipi modeline uygundur.

Meslek edindirme temelli bu dersler, daha çok pratiğe dönüktür. Bitirme tezi, staj, mesleki yabancı dil, araştırma yöntemleri, girişimcilik, proje yönetimi vb. dersler uzmanlaşma dersleri olarak ele alınmıştır. Bu tasnife göre bölümler arasındaki dağılım aşağıdaki gibidir.

	Klasik (Avrupa Temelli) Üniversiteler	**Amerikan Modelli Üniversiteler**	**1981 Sonrası Devlet**	**1981 Sonrası Vakıf**
Temel Bilim Dersleri **AKTS Ortalaması**	11	29,5	11,6	20,4
Uzmanlaşma Dersleri **AKTS Ortalaması**	6,76	0	8,9	3,4

Tablo 3. Temel Bilim Dersleri ve Uzmanlaşma Dersleri Ortalamaları

Ortaya çıkan bulgular göstermektedir ki; Amerikan tipi modelde *uzmanlaşma* dersine hiç yer yoktur. En fazla uzmanlaşmaya dönük eğitim veren bölümler 1981 sonrası kurulan devlet üniversiteleridir. Vakıf üniversitelerinde ise ciddi bir *temel bilim dersi yoğunluğu* göze çarpmaktadır. Klasik üniversiteler, temel bilim derslerine az yer vermekle beraber, uygulamalı uzmanlaşma derslerine de çok yer vermemiştir. Klasik Avrupa temelli bölümler için ortaya çıkan tablo melez bir görüntü sergilemektedir. Bu tablonun ortaya koyduğu bir diğer ilginç durum ise, 1980 sonrası kurulan devlet üniversitelerinin temel bilim derslerine, Avrupa temelli programlar kadar yer verirken, aynı anda, uzmanlaşma derslerine Avrupa temelli programlara göre daha fazla yer vermesidir. Bu durum, bu bölümlerin, öğrencilerini devlette memuriyet sınavlarına hazırlama güdülerinin diğer tüm bölümlerden daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Uzmanlaşma ve mesleki yeterliliği sağlamanın önemli bir yolu da *bitirme tezi* uygulamasıdır. Bazı bölümlerde lisans tezi olarak da geçen bu uygulama, Kıtası Avrupası modeline aittir. Bitirme teziyle ilgili programlar incelendiğinde ortaya çıkan bulgular bir kez daha göstermiştir ki, ODTÜ Amerikancı modele bağlılığını bitirme tezi konusunda da korumaktadır. Bitirme tezi dersine yer vermemiştir. Vakıf üniversiteleri de aynı şekilde bitirme tezi uygulamasına önem vermemektedir. Burada ilginç olan Avrupa temelli klasik üniversitelerde yer alan bölümlerde de mezuniyet tezi uygulamasının yer almamasıdır. Öte yandan 1981 sonrası kurulan devlet üniversiteleri de genelde bitirme tezi uygulamasına sahip değildir. Sadece 9 bölümde bu uygulama vardır. Bu durum, bir dönem kurumsallaşmış olan bitirme tezi uygulamasının değişime uğrayarak

yok olmaya başladığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu sonuç, kurumsal melezleşme ile ilgili bir veri olarak ortaya ifade edilebilir.

Daha sonra, Kıta Avrupası geleneğinin kamu yönetimi öğretimini üzerine kurduğu siyaset ve hukuk konularını içeren dersler ve Amerikan tipi işletmecilik derslerinin kredi sayıları ve ortalaması hesaplanmıştır. Bu durumda Amerikancı çizgi *etkililik (işletmecilik)*, Avrupacı çizgi ise *hukuk ve siyaset* temelli derslere ağırlık vermesi beklenmektedir. Etkililik dersleri; muhasebe, girişimcilik, üretim yönetimi, pazarlama, halkla ilişkiler, finansman, yeni kamu işletmeciliği gibi dersleri içermektedir. Hukuk ve siyaset dersleri ise söz konusu alanlarla ilgili tüm dersleri kapsamaktadır. Buna göre ortaya çıkan tablo aşağıdaki gibidir:

	Klasik (Avrupa Temelli) Üniversiteler	**Amerikan Modelli Üniversiteler**	**1981 Sonrası Devlet**	**1981 Sonrası Vakıf**
Etkililik Kredi Ortalaması	2,25	0	8,9	1,2
Hukukilik Kredi Ortalaması	35	18	32,47	22,2
Siyaset Kredi Ortalaması	35	42	33,31	63

Tablo 4. Etkililik ve siyaset-hukukilik dersleri ortalamaları

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere vakıf üniversitelerinde ve 1981 sonrası kurulan devlet üniversitelerinde siyaset ve hukuk dersleri daha yoğun gözükmektedir. Avrupa temelli üniversitelerde çok fazla etkililik dersi yoktur. Devlet üniversiteleri ise etkililik derslerine önem vermektedir. Amerikan tipi modelde ise etkililik derslerine hiç yer verilmemiştir. Vakıf üniversiteleri de aynı şekilde işletmecilik/etkililik derslerine az yer vermiştir. Özellikle Amerikan modelli ODTÜ'de hiç etkililik dersinin yer almaması ilginçtir. Öte yandan hukuk ve siyaset, tüm programlarda güçlüdür. Özellikle vakıf üniversiteleri siyaset derslerine ağırlık vermektedir. Amerikan model hukuka daha az yer verirken siyaset derslerine ağırlık vermektedir. Klasik üniversitelerde ve devlet üniversitelerinde yer alan bölümlerin hukuk ve siyaset derslerine verdiği önem eşit düzeyde sayılabilir.

Yine aynı bağlamda, bir diğer değişken olarak, bölümlerdeki *zorunlu ve seçmeli ders* sayı ve oranları da incelenmiştir. Buna göre ortaya çıkan tablo şu şekildedir:

	Klasik (Avrupa Temelli) Üniversiteler	**Amerikan Modelli Üniversiteler**	**1981 Sonrası Devlet**	**1981 Sonrası Vakıf**
Ders Sayısı	56, 25	44	57,06	46,4
Zorunlu Akts	195,5	156	186,2	161,6

Tablo 5. Zorunlu ve seçmeli ders oranları

Beklendiği üzere, Amerikan modelli ODTÜ'de ders sayısı oldukça az, seçmeli ders kredisi ise yüksektir. Aynı tablo, vakıf üniversitelerinde de göze çarpmaktadır. Klasik Avrupa temelli üniversitelerde yer alan bölümlerde ise ders sayısı diğer modellere göre daha fazladır. Yine aynı programlarda, aynı şekilde zorunlu ders oranı da yüksek gözükmektedir. Devlet üniversiteleri yine aynı şekilde klasik üniversite bölümlerine yakın görüntüler vermektedir. En düşük ders sayısı, 43 ders ile Bilkent Üniversitesi'nde; en fazla ders sayısı ise 80 ders ile Trakya Üniversitesi'nde bulunmaktadır. En fazla seçmeli ders 120 AKTS ile yine Bilkent Üniversitesi'ne aitken, en az seçmeli ders 27 kredi ile Ankara Üniversitesi'ndedir. Bu tablo Ankara Üniversitesi'nin Kıta Avrupası kurumsal modeline bağlığını gösteren verilerden birisidir.

Avrupa ve Amerikan eğitim modelleri arasındaki temel farklardan bir diğeri de *anabilim dalı (kürsü)* oluşumudur (Üsdiken, 2003, s. 99). Amerikan tipi örgütlenmede kürsü veya anabilim dalı yoktur. Bunun yerine ilgi alanına göre bölümlendirme yapılmaktadır. Avrupa modelinde ise anabilim dalına örgütlenme yaygındır. Bu doğrultuda, bu bölümde, anabilim dalı örgütlenmesinin olup olmadığı ve buna bağlı olarak programlar arasındaki farklar incelenmiştir. İnceleme sonucu anlaşılmıştır ki anabilim dalı üzerinden örgütlenme vakıf ve Amerikan üniversitelerinde yoktur. Bu bölümler daha çok çalışma ve ilgi alanları üzerinden uzmanlaşmaya gitmektedir. Devlet üniversiteleri ve klasik üniversitelerde yer alan bölümler ise anabilim dalına göre örgütlenmektedir. Bunların neredeyse tamamı Yönetim Bilimleri, Kentleşme ve Çevre Sorunları, Siyaset ve Sosyal Bilimler ile Hukuk Bilimleri adı altında 4 adet anabilim dalına sahiptir. Ortaya çıkan tablo, devlet üniversitelerindeki lisans bölümlerinin birer örgüt olarak Kıta Avrupası ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi eğilimli kurumsal hafızalarına sahip çıktıklarını bir kez daha göstermektedir. Yine aynı şekilde ODTÜ kurumsal hafızasına sahip çıkmaktadır. Vakıf üniversiteleri ise bu konuda Anglo Amerikan çizgiye yakınsamaktadır.

Çalışmada bir diğer önemli değişken olarak belirlenen bölümlerin *öğretim dili,* bölümünü içeriği ve puanına göre değişmektedir. Amerikan ve Avrupa modelli ayrımda ise ilk model için İngilizce, ikinci model için Fransızca ve Almancanın olması muhtemeldir. Veriler değerlendirildiğinde ortaya çıkan bulgular göstermektedir ki, yine vakıf üniversiteleri ve ODTÜ Amerikancı çizgiye yakın durmaktadır. Bu bölümlerde öğretim, ODTÜ tümüyle İngilizce,

vakıf üniversitelerinde büyük oranda ya İngilizce ya da İngilizce-Türkçe karma yapılmaktadır. Sadece Zirve Üniversitesi Türkçe eğitim vermektedir. Öte yandan Avrupa temelli klasik üniversitelerde yer alan programlar, Türkçe veya İngilizce-Türkçe karma öğretim yaparken, Marmara Üniversitesi kurumsal tarihi altyapısını korumakta ve öğretimine Fransızca vermektedir. 1981 sonrası kurulan devlet üniversitelerinin çoğu Türkçe eğitim vermektedir.

Bölümlerin kurumsal çevresindeki en güçlü benzeşme aktörü yasal bir amir konumunda bulunan *YÖK*'tür. Ömürgönülşen (2004, s. 31), YÖK ile birlikte kamu yönetimi yapan yükseköğretim kurumlarında bir standartlaşma dönemi olduğunu iddia etmektedir. YÖK'ün 1981 yılında kamu yönetimi programlarına gönderdiği zorunlu müfredat, benzeşme sürecinde önemli bir yer tutmaktadır.

1981 yılında, YÖK, geçmiş dönemlerde üniversitelerde yaşanan siyasi çatışmaların önüne geçmek ve denetimi arttırmak için tüm lisans programlarına ortak zorunlu bir müfredat yollamıştır. Söz konusu müfredatın, güncel kamu yönetimi lisans programlarını halen etkileyip etkilemediğini incelemek için bu müfredatta yer alan dersler ana hatlarıyla toplam 9 kategoriye ayrılmıştır. Bu ders kategorileri aşağıdaki gibidir;

- Hukuk
- Kentleşme ve Çevre Sorunları
- Siyaset
- İktisat
- Yönetim
- Maliye
- İşletme
- Diğer
- Ortak Zorunlu

Bu müfredatta yer alan derslerin müfredat içindeki oransal dağılımı aşağıdaki gibidir.

	TEM. BİL.	UZM.	YÖN.	KENT.	HUK.	SİY.	İŞL.	MAL.	İKT.	DĞR	ORT. ZOR.
YÖK	16	4	28	0	24	28	0	8	24	4	32

Tablo 6. YÖK Zorunlu Müfredat Ders Dağılımı

2016 yılında kamu yönetimi bölümlerinde verilen derslerin aynı kategori üzerinden oransal dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

	Klasik (Avrupa Temelli) Üniversiteler	**Amerikan Modelli Üniversiteler**	**1981 Sonrası Devlet**	**1981 Sonrası Vakıf**	**YÖK Müfredatı**
SİYASET Kredi Ortalaması	34,75	42	33,65	63	28
HUKUK Kredi Ortalaması	35	18	32,65	22,2	24
İŞLETME Kredi Ortalaması	2,25	0	8,2	1,2	0
YÖNETİM Kredi Ortalaması	35,25	30	31,65	20,6	28
İKTİSAT Kredi Ortalaması	21,5	16	11,9	13,3	24
MALİYE Kredi Ortalaması	4,75	0	7,2	3	8
KENTLEŞME Kredi Ortalaması	6,5	0	10,51	1,4	0
DİĞER Kredi Ortalaması	12,75	0	8,68	17,7	4
ORTAK ZORUNLU Kredi Ortalaması	12,75	13	14,07	13,8	32

Tablo 7. Kamu Yönetimi Bölümlerinde Verilen Derslerin Güncel Dağılımı

Tablolardan anlaşılmaktadır ki, kamu yönetimi lisans öğretimi ister klasik modelli ister Amerikan temelli ister devlet üniversitesi veya vakıf üniversitesi olsun *üç temel sacayağı* üzerine kurulmuştur. Bunlar sırasıyla *siyaset, yönetim ve hukuktur*. Vakıf üniversiteleri, işletme, maliye ve kentleşme dallarına ait derslere az yer vermektedir. Amerikan modelli ODTÜ'de siyaset ve yönetim dersleri güçlü sayılmaktadır. Öte yandan Amerikancı çizgideki ODTÜ'de işletme derslerine yer verilmemesi ilginç bir bulgudur. Klasik temelli üniversitelerdeki bölümlerde iktisat dersleri, diğer bölümlere göre hala etkilidir. Hukuk, siyaset ve yönetim dersleri dengeli bir biçimde hala baskındır. Bu programlarda, işletme dersleri ise kendisine fazla yer bulamamaktadır. Öte yandan o dönemde iktisat derslerinin daha yoğun olduğu göze çarpmaktadır. İşletme ve kentleşme derslerinde ise bugüne kadar bir artış olduğu gözlenmektedir. Ortak zorunlu derslerde ise bütün modeller aynı davranmaktadır. Bu durum, zorlayıcı eş biçimlileşme açısından değerli bir bulgu olarak yorumlanabilir. Buna rağmen, ortak zorunlu derslerin yoğunluğundaki azalma, YÖK'ün zorunlu müfredatı ile ilgili önemli bir değişim olarak sayılabilir. YÖK'ün zorunlu müfredat benzeri

uygulamaları dışında yasalar yoluyla da eş biçimliliğe neden olduğu bilinmektedir. Örgütlenme biçimleri, öğretim süreleri, diploma koşulları, atama kriterleri, ortak zorunlu dersler gibi konular YÖK'ün örgütleri biçimsel bağlamda eş biçimli yaptığı alanlardır.

Öte yandan, bölümlerin *Bologna Süreci* aracılığıyla yasal zorunluluklar nedeniyle benzeşmesi de ayrı bir önemli benzeşme alanı olarak dikkat çekmektedir. Etkinliği ve varlığı giderek daha çok hissedilen bu süreç, tüm üniversiteleri ve eğitim programlarını etkilediği gibi kamu yönetimi lisans öğretimi alanını da etkilemektedir. Yükseköğretim Kurulu, Bologna Süreci'ni yükseköğretim sisteminin yeniden yapılanması için uygun bir araç olarak değerlendirmekte ve yükseköğretim kurumlarının uluslararası düzeyde görünürlüğünü, tanınırlığını, kalitesini artırmak için çalışmalarını sürdürdüğünü ifade etmektedir. (www.yok.gov.tr) Bologna Süreci mesleki bir benzeşme olduğu kadar zorlayıcı bir baskı süreci olarak da ifade edilebilir. Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS), Bologna Sürecinin hedeflerinden biri olarak Türk yükseköğretim kurumları için yeni bir kavramdır. Türkiye'deki kredi sistemi ders saatlerine göre düzenlenmektedir ve AKTS'nin temelinde yatan dersler dışındaki iş yükünü içermemektedir. Ayrıca bu şekilde uygulanan kredi sistemi Avrupa Yükseköğretim Alanı'ndaki olağan iş yükünden çok daha fazla olduğundan AKTS sürece uyum sağlayabilmek amacıyla ayrıca bir kredi sistemi olarak uygulanmaktadır. Bu durum da bölümler arası yapısal ve aynı zamanda mesleki bir eş biçimliliğe neden olmaktadır. Yalnızca müfredatın değil, diğer tüm ders ve bölüm içeriği ile ilgili bilgilerin AKTS paketleri halinde hazırlanması da yapısal eş biçimliliğe neden olmaktadır. Bütün bölümler en az 240 AKTS kredisi ders vermek zorunda ve kendilerini tanıtan bilgileri internete koymak durumundadır. Bu durum kendisini tanıtmayı bile belli bir format altına almaktadır. Bu durum da bölümleri benzeştirmektedir.

Kurumsal kuramın varsayımları etrafından şekillenen bu çalışmada ortaya çıkan tüm bulgular göstermektedir ki; tüm bu kurumlar, kuruluşlar, süreçler, aktörler, girişimciler ve uygulamalar bölümlerin birbirine benzer hale gelmesinde veya melez olmalarında önemli rol oynamaktadır.

Sonuç

Çalışmada ortaya çıkan bulgular bazı durumları ortaya koymaktadır. Öncelikle bölümler, belirsizliği gidermek, meşru kabul edilmek ve hayatta kalabilmek için bazı davranışlarda bulunmaktadır. Bunların başında devlet eli ve yasalar aracılığıyla uygulanan baskılara uyum gösterme davranışı gelmektedir. Tarihi süreçte, Türkiye'de kamu yönetimi bölümlerinin devlet eliyle zorlayıcı bir biçimde eş biçimli hale getirildiği üç kırılma dönemi vardır. Bunlardan birincisi 1933'te yapılan düzenlemelerle üniversite örgütlenmesinin ortaya çıkması, ikincisi 1980 sonrası fakülte oluşumunun yerleştirilmesi ve akabinde dayatılan zorunlu müfredat, sonuncusu ise son dönemde hayata geçirilen Bologna Sürecidir. Bu süreçler yapısal olarak, kamu yönetimi bölümlerini eş biçimli hale getirmiştir. Bölümler arası benzeşme noktalardan

birisi de yapıya dair yani örgüt biçimine aittir. Bu durum mevzuattan kaynaklanmaktadır. YÖK, koyduğu kurallarla, biçimsel anlamda bölümleri eş biçimli hale getiren en baskın aktördür. Bütün bölümlerde öğretim, 8'er dönem olmak üzere 4'er yıl yapılmaktadır. Bologna süreci nedeniyle 240 AKTS uygulamasından sonra bölümler arası toplam müfredat kredisinde anlamlı bir farklılık yoktur. Hatta çoğu minimum olan 240 AKTS'yi tüm bölümler toplam müfredata tam 240 olarak eşitlemektedir. Bir diğer yapısal benzeşme ise AKTS bilgi paketlerinin oluşturulması ve bölümlerin, derslerin ve diğer bilgilerin bir paket halinde internetten sunulmasıdır.

Bölümler arası benzeşen yapısal bir diğer nokta ise anabilim dallarıdır. Türkiye'de kamu yönetimi lisans bölümleri arasında anabilim dalılaşma veya diğer adıyla kürsüleşme yaygındır. Bu örgütlenme tipinde en çok rastlanan anabilim dalları; Siyaset ve Sosyal Bilimler, Yönetim Bilimleri, Hukuk Bilimleri ve Kentleşme ve Çevre Sorunlarıdır. Vakıf ve Amerikan üniversitelerinde kürsüleşme yoktur. Öte yandan, bölümler arasında öğretim dili açısından da bir benzeşme mevcuttur. Avrupa modeline sahip üniversiteler ve devlet üniversitelerinde, bir tek Marmara Üniversitesi'nde verilen Fransızca öğretim dışında, büyük oranda dersler Türkçe verilmektedir. 1981 sonrası devlet üniversitesi bölümleri, büyük ölçüde Türkçe eğitim vermeye devam etmektedir. Amerikan modeline sahip ODTÜ'de ise İngilizce eğitim verilmektedir. Vakıf üniversiteleri de ağırlıklı olarak İngilizce eğitim vermektedir.

Bölümler, Avrupa ve Amerika kurumsal mantık olarak gördükleri Batılı öğretim modellerinden beklenen temel özellikleri büyük oranda göstermiştir. Bazı durumlarda ise kurumsal mantıklar arasında bir çelişki ve melezlenme görülmektedir. Bu durum, belirsizliği gidermek ve meşruiyeti sağlamak adına yapılan öykünme eylemleri olarak gösterilebilir. Örneğin, bölümler zorunlu ve seçmeli ders seçimlerinde kurumsal mantıklarına uygun hareket etmiştir. Öte yandan ise Amerikan ve Kıta Avrupası modeline dayalı programlarda ve vakıf üniversitesi programlarında, mezuniyet veya bitirme tezi uygulamasının olmamasıdır. Bütün bitirme tezi olan bölümler devlet üniversiteleri arasındadır. Yine uzman yetiştirme amaçlı zorunlu staj uygulaması programların hiçbirinde uygulanmamaktadır. Tüm bu bulgulara göre hem bir eş biçimlileşmeden hem de bir farklılaşmadan bahsedilebilir. Bu durum, programların kurumsal mantıklarını koruduklarına yönelik bir diğer veri olarak kabul edilebilir.

Türkiye'de öğretim yapan kamu yönetimi lisans bölümleri arasındaki örgütsel alanda; Batılı eğitim modellerine öykünmek ve onları adeta birer hafıza gibi kurumsal mantık olarak korumaya çalışma eylemi yaygın bir davranış olarak gözükmektedir. Örgütler, kurumsal mantıkları ve geçmişe bağlılıklarını korumaktadır. ODTÜ Anglo Amerikancı geleneğe, 1981 öncesi kurulan devlet üniversiteleri Kıta Avrupası geleneğine, 1981 sonrası kurulan devlet üniversiteleri ve vakıf üniversiteleri ise Amerikancı ve Avrupa temelli modellerin kurumsal baskısı karşısında her ikisine de benzeyerek tavır almıştır. Sonuç olarak, örgütlerin sorunlar karşısında karşılaştıkları kurumsal çevreye uyum sırasında melez bir görüntü sergileyebilecekleri iddiası, bu çalışmada

kendisine yer bulmaktadır. Kurumsal mantıkları sayesinde örgütlerin çeşitli kurumsal çevrelere aynı anda uyum sağlayabildiği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmalarının sonuçları bazı fikirleri de beraberinde getirmiştir. Örneğin, kurumsal kuramın tezleri doğrultusunda üretilen bu çalışmanın temel sorularına diğer örgüt kuramları temelinde bakmak ilginç olabilir. Buna ek olarak, melezleşmenin ortaya çıkması, bu çalışmada yapılanın aksine makro düzeyde değil mikro düzeyde incelenerek daha derinlemesine bir analize tabi tutulabilir. Öte yandan, bu çalışma çerçevesinde teknik çevre aktörü olarak kabul edilen Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)'nın bölümler üzerindeki etkisi ayrı bir çalışmanın konusunu teşkil edebilir. Mülakat yapılan öğretim üyelerinin tecrübe ve birikimine belli bir süre sonra sahip olan eski ve yeni nesil öğretim üyeleri ile yapılan mülakatlar, karşılaştırma yapabilme adına alana katkı sağlayabilir.

Özetle söylemek gerekirse, çalışmada ortaya çıkan bulgular göstermiştir ki, Türkiye'de öğretim yapan kamu yönetimi bölümleri, *devlet yani YÖK* eliyle zorlayıcı kurumsal çevre baskısı nedeniyle yapısal eş biçimli hale gelmiştir. Ayrıca, yüzyıllardır devam eden *Batılılaşma* sürecinin son unsuru olarak göze çarpan Bologna sürecinin kamu yönetimi lisans bölümlerini yine yapısal bir benzerliğe neden olduğu açıktır. Öte yandan söz konusu bölümlerin *Kıta Avrupası ve Amerikan* yaklaşımlı iki temel eğitim modellerini birer kurumsal mantık olarak içselleştirdiği gözükmektedir. Türkiye'deki kamu yönetimi temelli öğretim yapan lisans bölümleri, kurumsal çevreden gelen baskılara biçimsel olarak zorunlu uysalar da kurumsal mantık olarak benimsedikleri Batılı eğitim modellerine ait özellikleri korumakta olduğu ve bu bağlamda melez ve çoğulcu bir görünüm sergilediği anlaşılmaktadır. Devlet baskısı aracılığıyla, Amerikancı modelin ister istemez yapısal olarak Kıta Avrupası modeline yakınsadığı söylenebilir. Böylelikle, bu çalışma, kurumsal kuramın ortaya attığı, devlet eliyle oluşan zorlayıcı, model örgütleri taklit ederek öykünmeci oluşan eş biçimlilik iddialarını desteklemektedir. Öte yandan, aynı zamanda, kurumsal kuramın son dönem çalışmalarındaki ortaya atılan, kurumsal mantıkların korunduğu ve bu sayede örgütler arası bir melezleşme, çeşitlilik olduğu iddiasına yönelik varsayımlarını destekleyen sonuçları da destekleyen veriler ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

ALTUNOK, M. (2012). *Türkiye'de kamu yönetimi düşüncesi: tarihsel ve disipliner bağımlılık,* Ankara: Gazi Kitabevi.

ÇAKAR, M. ve DANIŞMAN, A. (2012). *Kurumsal kuram*. C. Sözen ve N. Basım (Editörler). *Örgüt Kuramları*. İstanbul: Beta Yayınevi.

DIMAGGIO, P. J. (1988). *Interest and agency in ınstitutional theory*. In L. G. Zucker (Ed.), *Institutional patterns and organizations.* Cambridge, Mass: Ballinger, 3-22.

DIMAGGIO, P. J. and POWELL, W.W. (1983). *Iron cage revisited: ınstitutional ısomorphism and collective rationality in organizational fields*. *American Sociological Review,* 48, 147-160.

DIMAGGIO, P. J. and POWELL, W.W. (1991). *The new ınstitutionalism in organizational analysis.* Chicago: University of Chicago Press.

EREL, D. (2002). *Kurumsal çevre-örgüt ilişkileri: Türkiye'deki sanayi işletmelerinde ISO 9000 serisi kalite güvence sistemi uygulamaları örneği,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

FRIEDLAND, R. ve ALFORD, R. R. (1991). *Bringing society back in: symbols, practices and ınstitutional contradictions*. İç. W.W. Powell and P. J. Di Maggio (Eds.), *The new ınstitutionalism in organizational analysis.* Chicago: University of Chicago Press, 232-263.

LAWRENCE, T. B. and SUDDABY, R. (2006). I*nstitutions and ınstitutional work*. In S. Clegg, C. Hardy, T. B. Lawrence & W. R. Nord (Eds.), *Handbook of Organization Studies.* London, Sage Publications.

MEYER, J. W. and ROWAN, B. (1977). *Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony*. *American Journal of Sociology,* 83, 340-363.

OLIVER, C. (1991). S*trategic responses to ınstitutional processes*. *Academy of Management Review*, (16), 145-179.

ÖMÜRGÖNÜLŞEN, U. (2004). Türkiye'de lisans düzeyinde kamu yönetimi öğretiminin kurumsal gelişimi ve sorunları. s. 27-83. İç. M. K. Öktem ve U. Ömürgönülşen, (Editörler). *Kamu yönetimi: gelişimi ve güncel sorunları.* Ankara: İmaj Yayınevi

ÖZEN, Ş. (2007). *Yeni kurumsal kuram: örgütleri çözümlemede yeni ufuklar yeni sorunlar*. (s. 237-330) içinde, A. S. Sargut ve Ş. Özen (Editörler). *Örgüt Kuramları*. Ankara: İmge Kitabevi,

POLAT, Tamer ve SEYMEN AYTEMİZ, Oya. (2006) *Yönetim ve örgüt düşüncesinde kurumsalcılık, yeni kurumsalcılık ve kurumsal eşbiçimlilik*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 1 (223-254).

ŞENER, H. E. (2015). *Kamu yönetimi eğitiminde alternatif stratejiler*. İç. B.Parlak, M. Okçu ve E. Akman (Ed.) *Kamu yönetimi eğitimi: geçmişten geleceğe küresel ve ulusal perspektifler*, İstanbul: Ekin Yayınevi.

THORNTON, P. H. and OCASİO, W. (2008). *Institutional logics*. In R.Greenwood, C. Oliver, R. Suddaby, & K. Sahlin (Eds.), T*he sage handbook of organizational ınstitutionalism* (pp. 1- 46). Los Angeles: Sage Publications.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK). Erişim Tarihi: (18.08.2015). http://www.tdk.gov.tr

TÜRKKAHRAMAN, M. (2009). *Teorik ve fonksiyonel açıdan toplumsal kurumlar ve kurumlar arası ilişkiler*. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 14(2), 25-46.

ÜSDİKEN, B. (2003). P*lurality in institutional environments and educational content: the undergraduate business degree in Turkey*. In R.P. Amdam, R. Kvalshaugen and E. Larsen (Eds.), *Inside the Business Schools: The*

Content of European Business Education. Liber: Copenhagen Business School Press, pp. 87-109.

ÜSDİKEN, B. ve ÇETİN, D. (1999). *Türkiye'de akademik dünyanın yönetme işine yaklaşımında 1950'li yıllarla birlikte ne değişti? Amme idaresi Dergisi,* 32(4),47-65.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK). Erişim Tarihi: (15.01.2016). www.yok.gov.tr

Summary

According to institutional theory, organizations become uniform to adapt to the pressures coming from the institutional environment in order to provide legitimacy and eliminate uncertainty. Legislations, professional patterns, legitimacy towards uncertainty and model large organizations constitutes the environment formed by the institutions within the organizational field. Responses to institutional pressure can sometimes be different from getting similar. The organizations can show different responses to the pressures coming from the institutional environment; it can compromise, avoid, refuse or transform them.

In this study, the responses to pressures coming from their institutional environment were analyzed which is given by the public administration degree programs in Turkey. When choosing a sample group, it has cared that there are enough examples and characteristics which reflect the whole universe. Since departments, which don't have graduates yet, aren't consistent and current, they have been excluded. The second programmes of instruction in the same department have been taken out. Programmes that take place in the same department at private universities but have been opened according to different scholarship criteria have been taken out. Programmes that take place abroad have been taken out. 'Political Science' or 'Political Science and International Relations' departments have been excluded. Distance education programmes have been taken out because they have different teaching methods.

So, departments of 5 private universities and 43 public universities in total have taken place in the research. Four basic department types have been determined to examine the departments. Firstly, these undergraduate departments have been classified according to a basic historical process. This historical milestone is the year 1981 when YÖK (Turkish Council of High Education) was established. Thus, the first classification has been regarded as established programmes before and after 1981. Thus, the first classification has been regarded as established programmes before and after 1981. Following departments that are subjected to different historical discrimination are divided into two parts in itself. Undergraduate departments that were established before 1981 split in half as the department of universities which were established classical Europe model and American model. Departments that were established after 1981 have been classified as state and private universities.

Then, we have studied about the other organizational reactions with compulsive, empirical and normative isomorphism processes by the help of some variables such as the language of education, department, Bologna Process, graduation dissertation, compulsory internship and the effect of YÖK. Departments tend to adjust the pressure which is applied by the government and laws. One of the resemblance topics of departments is about the structure and belongs to organization form. This situation originates from legislation. YÖK is the most dominant actor who shapes the departments as uniformed by the rules it has established. By the way, having a special department for public administration departments of universities in Turkey is very common. Private or American Universities do not have special departments. On the other hand, there is a resemblance of the language of educations between departments. Except for Marmara University, which uses French as a language of education, universities which have the European model and public universities mostly use Turkish as a language of education. The departments of public universities have mostly been giving education in Turkish since 1981. ODTÜ which has an American education model uses English as a language of education. On the other hand, the study also presents the data which supports the idea which recently claims that institutional logic is preserved and by this way an isomorphism and a variation occurs in inter-organizational relations.

The results of the study show that public administration departments in Turkey have became structurally uniform because of compelling corporate environmental pressure by the government and YÖK. It is also obvious that Bologna Process, which is seen as the last element of the westernization process that has been going on for centuries, causes a structural resemblance for public administration departments at universities. On the other hand, European and American education models seem to be internalized as a corporate logic by abovementioned departments. Although public administration departments at universities in Turkey obey the compelling environmental pressure structurally, they try to protect the features, which belongs to Western education model, and it is understood that they have a hybrid and pluralistic appearance. By this way, this study promotes the idea of uniformity, by imitating the coercive model organizations formed by the state, revealed by the institutional theory.